

اثرات توسعه گردشگری در روستاهای بخش مرکزی شهرستان بویر احمد

مهدی نوری پور^{۱*}، الهام درخشان^۲ و زینب شریفی^۳

تاریخ پذیرش: ۲۳ آبان ۱۳۹۷

تاریخ دریافت: ۱۵ خرداد ۱۳۹۷

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثرات توسعه گردشگری در روستاهای بخش مرکزی شهرستان بویر احمد انجام شده است. جامعه آماری تحقیق شامل ۱۱۸۰ خانوار روستایی از دو گروه روستاهای غیرگردشگری و گردشگری بوده است که با توجه به جدول نمونه‌گیری کرجسی و مورگان ۲۹۸ خانوار روستایی به عنوان نمونه تعیین شد. نمونه‌ها با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی آن توسط متخصصان و پایایی آن با محاسبه آلفای کرونباخ تأیید شد. نتایج مقایسه وضعیت پنج سال پیش (قبل از رونق گردشگری) دو گروه روستاها نشان داد در مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، توجه به آداب و رسوم محلی، تمایل به زندگی در روستا، اشتغال و آگاهی زیست محیطی بین دو گروه روستاهای غیرگردشگری و گردشگری تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به طوری که در روستاهای گردشگری پذیر این مؤلفه‌ها از میانگین بالاتری برخوردار بوده است. همچنین نتایج مقایسه وضعیت فعلی دو گروه روستاها نشان داد تنها در مؤلفه‌های تخلف‌های اجتماعی و آگاهی زیست محیطی بین دو گروه روستاهای غیرگردشگری و گردشگری تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به طوری که رونق گردشگری، از لحاظ اجتماعی اثر منفی داشته و منجر به افزایش تخلف اجتماعی شده است و از لحاظ زیست محیطی تأثیر مثبت داشته و منجر به افزایش آگاهی زیست محیطی خانوارهای روستایی شده است. افزون بر آن، گردشگری از لحاظ اقتصادی و زیرساختی هیچ‌گونه اثر قابل ملاحظه‌ای در منطقه نداشته است.

کلمات کلیدی: اثرات اجتماعی، اثرات اقتصادی، اثرات زیرساختی، اثرات زیست محیطی، گردشگری روستایی

۱- دانشیار ترویج کشاورزی و توسعه روستایی، گروه مدیریت توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه یاسوج، یاسوج
۲- دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری، گروه پژوهش‌های جغرافیایی، دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی، دانشگاه تبریز، تبریز
۳- دانش آموخته دکتری توسعه کشاورزی، گروه مدیریت توسعه روستایی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه یاسوج، یاسوج
(* نویسنده مسئول: mnooripoor@yu.ac.ir)

مقدمه

گردشگری روستایی یکی از شاخه‌های صنعت گردشگری است که با توجه به ظرفیت‌های طبیعی و فرهنگی موجود در روستاها می‌تواند نقش مهمی در تجدید حیات روستاها، ایجاد اشتغال و درآمد برای روستائیان، حفاظت از میراث طبیعی، تاریخی و فرهنگی و در نهایت توسعه یکپارچه و پایدار روستایی داشته باشد (مهدوی حاجیلویی و همکاران، ۱۳۹۲). توجه به مقوله گردشگری روستایی از دهه‌های ۱۹۵۰ به بعد گسترش یافت و طی سالیان اخیر توسعه و رونق آن به عنوان یکی از راهبردهای مهم و اساسی در رشد و توسعه نواحی روستایی، توجه صاحب‌نظران و اندیشمندان، خصوصاً متخصصان مسائل روستایی را به خود جلب کرد و آن را به عنوان راهبردی برای توسعه محلی و منطقه‌ای قلمداد نمود. توسعه گردشگری در نواحی روستایی می‌تواند عملکردهای مختلفی در این نواحی ایفا نماید (اکبریان رونیزی، ۱۳۹۲). گسترش گردشگری در نواحی روستایی از یک طرف می‌تواند نقش مهمی در متنوع‌سازی اقتصاد جوامع روستایی داشته و بسترساز توسعه پایدار روستایی باشد و از طرف دیگر وسیله‌ای برای تحریک رشد اقتصاد ملی (از طریق غلبه بر انگاره‌های توسعه‌نیافتگی و بهبود استانداردهای زندگی مردم محلی در منطقه) به حساب آید (هاشمی و حسین‌پور، ۱۳۸۹).

اعتقاد بر این است که اگر گردشگری روستایی به نحو مناسبی برنامه‌ریزی و مدیریت شود، می‌تواند محرکی در فرآیند توسعه‌یافتگی و حصول به پایداری توسعه در نواحی روستایی و نیز پایداری جوامع محلی در تمامی زیرشاخه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی و همچنین خود گردشگری باشد (شریف زاده و مرادی نژاد، ۱۳۸۱). در مقابل، توسعه گردشگری بدون وجود برنامه‌ریزی راهبردی مشخص، آثار نامطلوبی را به همراه خواهد داشت (رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۲). از این رو، توجه به اثرات توسعه گردشگری امری ضروری قبل از هر گونه تلاش برای گسترش گردشگری می‌باشد. درحال حاضر گردشگری به عنوان یکی از بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین صنایع دنیا مطرح می‌باشد و رشد سریع آن تغییرات اجتماعی، اقتصادی و محیطی فراوانی را به دنبال داشته است و به همین دلیل نیز به یک حوزه مهم مطالعاتی بین پژوهشگران مبدل شده است (تقوی و قلی‌پور سلیمانی، ۱۳۸۸). در زمینه اثرات توسعه گردشگری مطالعات مختلف انجام شده است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

ریاحی و مهرعلی تبار فیروز جانی (۱۳۹۳) با بررسی آثار محیطی گردشگری بر سکونت‌گاه‌های روستایی به این نتیجه رسیدند که حضور گردشگران در روستاهای مورد مطالعه تغییرات مثبتی را در متغیرهای افزایش آگاهی زیست محیطی، بهبود شبکه معابر داخل روستا، افزایش جاذبه بصری و بهبود معماری روستایی، بهبود کیفیت ساختمان‌های مسکونی، بهبود کیفیت بناهای مذهبی و بهبود وضعیت دفن بهداشتی زباله‌ها فراهم نموده است. هم‌چنین حضور گردشگران تغییرات منفی را در چشم‌اندازهای طبیعی، افزایش آلودگی آب، افزایش آلودگی هوا، افزایش روند فرسایش خاک، از بین رفتن تنوع گونه‌های گیاهی و جانوری، تخریب آبشارهای فصلی، دست‌اندازی به حریم منابع طبیعی، افزایش میزان زباله، انتشار بوهای ناخوشایند ناشی از فاضلاب منازل و تأسیسات خدماتی-رفاهی، افزایش میزان ساخت و ساز بی‌رویه بوجود آورده است. باباخانزاده (۱۳۹۲) در تحقیق خود به بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست محیطی توسعه گردشگری بر منطقه اورامانات پرداخت. یافته‌های وی نشان می‌دهد گردشگری در منطقه اثرات مثبت اقتصادی مانند ایجاد اشتغال، اثرات مثبت اجتماعی-فرهنگی افزایش آگاهی مردم و بهبود ارتباط

آن‌ها با گردشگران و کاهش مهاجرت ساکنان داشته است ولی باعث تغییر پوشش محلی و زبان آن‌ها نشده است. هرچند گردشگری تخریب منابع طبیعی، ایجاد آلودگی ناشی از زباله‌ها، ایجاد ترافیک، تغییر کاربری اراضی را در منطقه در پی داشته است. زرافشانی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی اثرات توسعه گردشگری در ارتقاء شاخص‌های اقتصادی- اجتماعی نواحی روستایی در منطقه گردشگری ریجاب در استان کرمانشاه پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داد اثرات توسعه گردشگری در منطقه مذکور شامل درآمدزایی (افزایش درآمد، کاهش بیکاری و افزایش سود مغازه‌ها و غیره)، ایجاد مشکلات زیست محیطی (ایجاد آثار مخرب بلندمدت، افزایش تردد وسایل نقلیه و آلودگی هوا، افزایش زباله و آلودگی در مناظر طبیعی روستا و از بین رفتن و تخریب منابع طبیعی) توسعه فرهنگی (بالارفتن سطح فرهنگ مردم روستا، افزایش سطح آگاهی‌ها، تغییر نگرش منفی نسبت به شهری‌ها، توجه دولت به پتانسیل‌های فرهنگی روستا و افزایش کیفیت زندگی) و کاهش سرمایه اجتماعی (کاهش انسجام و همبستگی و کم‌رنگ شدن آداب و رسوم مردم محلی) بوده است. سجادی و احمدی (۱۳۹۲) به ارزیابی اثرات گردشگری روستایی شهرستان فومن از دیدگاه جامعه روستایی پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها بیانگر آن است که انباشت زباله در محیط زیست روستایی، افزایش درآمدهای دستگاه‌های دولتی و اشتغال پاره‌وقت روستاییان کشاورز و دامدار در زمان بیکاری و مشکلات ترافیکی از مهم‌ترین اثرات گردشگری در منطقه بوده است. عبدالله زاده و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی پیامدهای گسترش گردشگری در نواحی روستایی در روستای زیارت پرداختند. یافته‌های آن‌ها نشان داد گسترش گردشگری روستایی دارای پیامدهای مثبت اقتصادی، فیزیکی- کالبدی و پیامدهای منفی محیط زیستی و اجتماعی بوده است. مهم‌ترین پیامدهای اقتصادی گردشگری بر روستا شامل فراهم‌سازی فرصت‌های جدید شغلی، ایجاد بازارهای جدید برای محصولات و افزایش هزینه‌های زندگی بودند. مهم‌ترین پیامدهای اجتماعی گردشگری در بردارنده مشکلات ازدحام جمعیت، از بین رفتن فرهنگ سنتی و محلی و ازدیاد تخلفات اجتماعی بود. از مهم‌ترین پیامدهای محیط زیستی تغییر کاربری اراضی زراعی به مسکونی و تجاری، تخریب زمین‌های کشاورزی، افزایش زباله، فاضلاب و پسماندها و مهم‌ترین پیامدهای فیزیکی- کالبدی در بردارنده گسترش زیرساخت‌های روستایی، گسترش تسهیلات و خدمات تفریحی و تغییر الگوی مسکن بودند. نتایج پژوهش قدیری معصوم و همکاران (۱۳۹۲) با عنوان تبیین اثرات کالبدی گردشگری بر نواحی روستایی دهستان بیرون بشم- بخش کلاردشت نشان داد بین توسعه گردشگری و تغییر در بعد کالبدی دهستان کلاردشت شرقی رابطه بسیار معنادار، مستقیم و مثبتی وجود دارد. از نظر هر دو گروه مردم محلی و متخصصان محلی توسعه گردشگری با اطمینان ۹۹ درصد موجب ایجاد تغییراتی بر بعد کالبدی و شاخص‌های مختلف آن شده است. همچنین توسعه گردشگری در منطقه باعث تغییرات نامطلوبی چون تضاد در بافت قدیمی و جدید روستا، تخریب بافت قدیمی روستا، افزایش ازدحام و شلوغی، تخریب باغات و اراضی مناسب کشاورزی شده است در حالی که از سوی دیگر نتوانسته آن‌طور که باید، باعث افزایش تجهیزات رفاهی و زیربنایی در دهستان مورد مطالعه شود. یافته‌های پژوهش محمدی (۱۳۹۲) نشان داد گردشگری می‌تواند پیامدهای فرهنگی مانند گسترش تعاملات بین قومی، اثرات اقتصادی شامل ایجاد اشتغال در بخش گردشگری، ارتقای استانداردهای زندگی، توسعه زیرساخت‌های صنعتی و ارتباطاتی و اثرات زیست محیطی در بردارنده محافظت از منابع طبیعی، افزایش آگاهی‌های زیست محیطی و بهبود مدیریت ضایعات را در پی داشته باشد. مطیعی لنگرودی و رضائیه آزادی (۱۳۹۲) به ارزیابی اثرات اقتصادی گردشگری از دیدگاه جامعه میزبان در تفرجگاه بند ارومیه پرداختند. نتایج

مطالعه آن‌ها نشان داد گردشگری اثرات مثبتی هم‌چون ایجاد اشتغال برای جوانان و افزایش درآمد برای ساکنین محلی و اثرات منفی مانند افزایش قیمت زمین برای ساکنین محلی در پی داشته است. نتایج پژوهش مهدوی حاجیلویی و همکاران (۱۳۹۲) با بررسی قابلیت‌های محیطی ایران در روستاهای دره سولقان بیانگر آن است که اگرچه گردشگری در زمینه اقتصادی تا حدودی سبب اشتغال زایی و افزایش درآمد شده اما اثرات منفی آن از جمله افزایش قیمت بهای کالاها و زمین و مسکن، سوداگری زمین در این مناطق بیشتر بوده است. افزایش سطح سواد، ارتقای سطح بهداشت فردی و عمومی، افزایش تعامل با نواحی هم‌جوار و کاهش مهاجرت، از اثرات مثبت اجتماعی گردشگری منطقه بوده است. در زمینه زیست محیطی نیز ورود گردشگران به تخریب گونه‌های گیاهی و جانوری، افزایش آلودگی و نیز تخریب محیط زیست منجر شده است. باباخانزاده و لطفی (۱۳۹۱) با ارزیابی اثرات گردشگری بر روستای قوری قلعه به این نتیجه رسیدند که گردشگری اثرات اقتصادی مثبتی چون ایجاد فرصت‌های شغلی و افزایش درآمد را به همراه داشته در عین حال منجر به افزایش شدید قیمت زمین و سوداگری آن و کاهش تولیدات کشاورزی شده است. از لحاظ اجتماعی اثرات مثبت بسیار زیادی چون کاهش مهاجرت، شهرت روستا، بالا رفتن سطح آگاهی‌های مردم و بهبود مسکن را به همراه داشته و نهایتاً از لحاظ زیست محیطی و کالبدی اثرات منفی چون آلودگی منابع آب، تخریب باغات و جنگل، تغییر کاربری اراضی، تغییر الگوی مسکن را به دنبال داشته است. جعفرصالحی و همکاران (۱۳۹۱) به بررسی انسان‌شناسی تأثیرات اقتصادی گردشگری در مازندران پرداختند. یافته‌های آن‌ها نشان داد محقق نشدن برخی از مؤلفه‌های اقتصاد پایدار، هم‌چون درآمد مناسب، ثبات قیمت کالا و خدمات، برابری فرصت‌های شغلی، توزیع عادلانه منافع و دسترسی عادلانه به منابع و حفظ محیط زیست به عنوان مهم‌ترین تأثیرات منفی گردشگری مورد انتقاد قرار گرفته است. رضایی و همکاران (۱۳۹۱) به واکاوی پیامدهای منفی توسعه گردشگری در مناطق روستایی استان قزوین (مطالعه موردی: روستای گازرخان) پرداختند. نتایج نشان داد گویه‌های افزایش میزان تمایل روستاییان به استفاده از کالاهای تجملاتی و تزیینی، تأثیر رفتار و شیوه زندگی روستاییان (تغییر در نوع پوشاک، نحوه سخن گفتن و غیره) و ایجاد شکاف درآمدی بین روستاییان ساکن در منطقه بیشترین اولویت را کسب کردند. پیامدهای منفی گردشگری منطقه در چهار عامل اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی، زیست محیطی و فیزیکی - کالبدی قرار گرفتند. استعلاجی و الهقلی نژاد (۱۳۹۰) با مطالعه گردشگری سریع و روستاهای اطراف به این نتیجه رسیدند که فعالیت‌های گردشگری بر متغیرهای اقتصادی (افزایش درآمد، اشتغال، افزایش عرضه فرآورده‌های روستایی و غیره) تأثیر مثبت داشته است. شمس‌الدینی (۱۳۸۹) در مطالعه خود با عنوان گردشگری روستایی راهکاری سازنده برای توسعه روستایی بیان می‌کند گردشگری اثرات مثبت اقتصادی از جمله ایجاد درآمد، تنوع سازی اقتصاد محلی و اشتغال زایی دارد. هم‌چنین، از اثرات اجتماعی گردشگری به ایجاد فرصت برای مرادوات اجتماعی و تبادلات فرهنگی میان سکونتگاه‌ها، افزایش آگاهی عمومی جامعه روستایی و تکامل و تعالی شخصیت روستاییان با اطلاع از ارزش‌های فرهنگی خود، تحکیم روابط بین افراد و کاهش قدرت نامتعادل اجتماعی و بوجود آمدن نوعی حس تعلق مکانی، اتحاد و همبستگی میان مردم اشاره می‌کند. افزون بر آن، گردشگری می‌تواند آثار زیست محیطی محافظت از منابع طبیعی و ترویج حساسیت و آگاهی نسبت به سیستم‌های اکولوژیکی با کمک افراد بومی، افزایش آگاهی‌های زیست محیطی و زیبایی‌شناختی در بین اهالی روستا، بهره‌گیری، حفاظت و استفاده بهینه از محیط زیست طبیعی و تاریخی روستا، استمرار منافع بلندمدت جامعه روستایی با محافظت مستمر از منابع محلی،

تخصیص اعتبار برای محافظت از طبیعت داشته باشد.

سو و همکاران^۱ (۲۰۱۹) به بررسی پایداری معیشت در مقاصد گردشگری روستایی در چین پرداختند. نتایج نشان داد بهبود در تنوع معیشت اکثر ساکنان، با اتخاذ استراتژی چند فعالیت و بهره‌گیری از روابط هم‌افزایی بین گردشگری و سایر منابع درآمد حاصل شد، و به این ترتیب، پایداری کلی معیشت افزایش یافت. با این حال، یک شکاف درآمد در جامعه به وجود آمد و چنین خطرات اجتماعی توسط دولت محلی مورد توجه قرار نگرفته و در سیاست‌های محلی منعکس نشده است. پاریش ویلی و همکاران^۲ (۲۰۱۷) در مقاله خود با عنوان گردشگری روستایی به عنوان یک روند نوید بخش کسب و کار کوچک در گرجستان تأکید کردند که توسعه گردشگری روستایی در این کشور، رشد اقتصادی در مناطق را ترویج می‌دهد، اشتغال افراد محلی و رفاه آن‌ها را بهبود می‌بخشد، و برای مناطق کوهستانی مسئله جمعیت‌شناسی (کمبود جمعیت روستاها، پیری جمعیت، مهاجرت جوانان به مناطق شهری و غیره) را حل می‌کند. ایونلا و همکاران^۳ (۲۰۱۵) نیز در مطالعه خود مزایا و محدودیت‌های حمایت از فعالیت‌های گردشگری را در چارچوب رویکرد رهبر^۴ در رومانی ارائه دادند. رویکرد مذکور حمایت محدود از مناطق روستایی را به منظور تشویق فعالیت‌های فرهنگی، بازسازی معماری، ارزش‌گذاری چشم‌انداز طبیعی و گردشگری روستایی پیشنهاد می‌کند. آنها اشاره کردند گردشگری با داشتن تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم، تبادلات مهم خارجی و سرمایه‌گذاری را جذب و اقتصاد محلی را تحریک می‌کند. در عین حال، باید اثرات فعالیت‌های گردشگران بر جوامع روستایی مورد توجه زیاد قرار گیرد. همچنین توسعه گردشگری باید به طور استراتژیک برنامه‌ریزی شود و اثرات منفی آن بر طبیعت و محیط اجتماعی- فرهنگی مناطق گردشگری محدود شود. بهرامی و نوری (۲۰۱۳) نقش گردشگری و اثر آن بر توسعه روستایی را در بخش مرکزی مریوان بررسی کردند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد مهم‌ترین نقش مثبت گردشگری تقویت اقتصاد منطقه از طریق توسعه بازار مرکزی که کیفیت زندگی را افزایش و نرخ بیکاری را کاهش می‌دهد. مهم‌ترین پیامدهای منفی گردشگری روستایی در منطقه شامل تخریب پوشش گیاهی، افزایش شدید در قیمت زمین و مسکن، از بین رفتن فرهنگ سنتی و تضاد اجتماعی بین جامعه میزبان و گردشگر بودند. ری و همکاران^۵ (۲۰۱۲) به مطالعه گردشگری روستایی و اثرات آن بر شرایط اقتصادی- اجتماعی در بنگال هند پرداختند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که گردشگری روستایی باعث بهبود رفاه مدنی مانند ارتباطات، بهداشت، امکانات حمل و نقل و به طور کلی استاندارد زندگی مردم شده است. میلی^۶ (۲۰۱۲) به مطالعه توسعه گردشگری روستایی در روستاهای بخش دیبروگاره^۷ در هند پرداخت و به این نتیجه رسید که اثرات اقتصادی اجتماعی گردشگری شامل اشتغال برای جوانان، تقویت صنایع دستی، حفاظت از محیط زیست و تبادل درآمد می‌باشد. اقبالی و همکاران (۲۰۱۱) اثرات گردشگری روستایی را افزایش مبادلات فرهنگی، افزایش تسهیلات، افزایش درآمد، توسعه، کاهش مهاجرت، افزایش اشتغال، تهیه اطلاعات،

1- Su et al
2- Paresishvili et al
3- Ionela et al
4- Leader
5- Ray et al
6- Mili
7- Dibrugarh

محافظت از طبیعت و رشد زیرساخت‌های روستایی نشان دادند.

براساس پیشینه تحقیق، اثرات توسعه گردشگری می‌تواند در چهار بعد اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، زیست محیطی و زیرساختی باشد که هر عامل اثرات مثبت و منفی خود را دارد. لازم به ذکر است در اکثر مطالعات اشاره شده صرفاً یک منطقه گردشگری انتخاب و به بررسی اثرات گردشگری در آن پرداخته شده است. در حالی که جنبه نوآورانه این تحقیق را می‌توان استفاده از روش تحقیق علی مقایسه‌ای و بررسی گردشگری در دو گروه روستای گردشگرپذیر و غیرگردشگرپذیر دانست. شهرستان بویراحمد واقع در استان کهگیلویه و بویر احمد بدلیل وجود طبیعت زیبا و کوهستانی با انبوهی از درختان، چشمه‌ها، رودخانه‌های پرآب و با مردمی شجاع، خون گرم، مهمان‌نواز و از نژاد آریایی و با آداب و رسوم عشایری، هر ساله پذیرای هزاران گردشگر و علاقمند به این طبیعت کم نظیر کشور می‌باشند. با توجه به اینکه ورود گردشگران به این منطقه می‌تواند اثرات مثبت و منفی در زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و زیرساختی داشته باشد. بنابراین هدف کلی این پژوهش بررسی اثرات توسعه گردشگری در بخش مرکزی شهرستان بویراحمد می‌باشد که اهداف جزئی زیر نیز دنبال می‌شوند.

- تعیین اثر گردشگری بر مؤلفه‌های فرهنگی-اجتماعی خانوارهای روستایی ساکن در منطقه.
- تعیین اثر گردشگری بر مؤلفه‌های اقتصادی خانوارهای روستایی ساکن در منطقه.
- تعیین اثر گردشگری بر مؤلفه‌های زیست محیطی خانوارهای روستایی ساکن در منطقه.
- تعیین اثر گردشگری بر مؤلفه‌های زیرساختی خانوارهای روستایی ساکن در منطقه.

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر بر اساس نوع هدف در دسته تحقیقات کاربردی قرار دارد. این پژوهش از لحاظ ماهیت تحقیق کمی است و برای جمع‌آوری داده‌ها از روش علی مقایسه‌ای استفاده شد. روش علی مقایسه‌ای یا پس‌رویدادی با هدف بررسی تأثیر یک پروژه به کار می‌رود. با توجه به این که در تحقیقات علی-مقایسه‌ای، هدف اصلی بررسی تأثیر یک پروژه می‌باشد. برای این منظور، معمولاً دو دسته مخاطب برای انجام چنین پژوهش‌هایی انتخاب می‌شوند. دسته اول، آن‌هایی که پروژه مذکور را دریافت کرده‌اند و دسته دوم، آن‌هایی که دریافت نکرده‌اند. در این مطالعه نیز روستاهای مورد مطالعه در قالب دو دسته، آن‌هایی که دارای گردشگری بودند و آن‌هایی که فاقد این قابلیت بودند، انتخاب شدند. در چنین پژوهشی روستاهای مورد مطالعه باید به نحوی انتخاب شوند که شرایط مشابه داشته یا به عبارتی همگن باشند. با استفاده از نظر کارشناسان سازمان گردشگری استان کهگیلویه و بویراحمد همچنین با مطالعه مقاله‌ای در این زمینه، روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر در بخش مرکزی شهرستان بویراحمد شناسایی شد. سپس ۵ روستای گردشگر پذیر و ۵ روستای غیرگردشگرپذیر که از لحاظ شرایط جمعیتی تقریباً مشابه بودند انتخاب شد. بنابراین جامعه آماری این تحقیق شامل ۱۱۸۰ خانوار روستایی شامل ۵۷۵ خانوار روستایی گردشگرپذیر و ۶۰۵ خانوار روستایی غیرگردشگرپذیر بود که با توجه به جدول نمونه‌گیری کرجسی و مورگان، ۲۹۸ خانوار روستایی به

عنوان نمونه تعیین شد. نمونه‌ها با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب انتخاب شدند. داده‌ها با پرسشنامه محقق ساخته جمع‌آوری شد. پرسش‌نامه در چهار بعد طراحی گردید که پاسخ‌دهندگان نظر خود را درباره شاخص‌های این ۴ بعد در وضعیت فعلی و وضعیت پنج سال پیش (قبل از رونق گردشگری) بیان کردند. پرسش‌نامه در قالب طیف لیکرت خیلی کم تا خیلی زیاد (۱-۵) طراحی گردید که روایی آن توسط اعضای هیأت‌علمی گروه مدیریت توسعه روستایی دانشکده کشاورزی یاسوج و پایایی آن با انجام یک مطالعه مقدماتی و محاسبه آلفا کرونباخ تأیید شد (جدول ۱).

جدول ۱. مقدار آلفای کرونباخ برای هر یک از بخش‌های پرسش‌نامه

شاخص‌ها	بخش‌ها	تعداد گویه	آلفا کرونباخ
شاخص‌های اجتماعی	تخلف‌های اجتماعی	۶	۰/۷۱۸
	سرمایه اجتماعی	۶	۰/۶۰۱
	توجه به آداب و رسوم محلی	۶	۰/۷۹۰
	تمایل به زندگی در روستا	۶	۰/۸۰۳
شاخص‌های اقتصادی	اشتغال	۷	۰/۵۷۶
	درآمد	۴	۰/۴۴۶
	جریان سرمایه	۴	۰/۶۱۲
	قیمت و هزینه زندگی	۴	۰/۷۹۸
شاخص‌های زیست محیطی	تخریب محیط زیست	۸	۰/۷۴۷
	آگاهی زیست محیطی	۴	۰/۵۷۷
	آلودگی زیست محیطی	۶	۰/۵۶۹
شاخص‌های زیرساختی	امکانات زیرساختی	۹	۰/۸۴۰
	سبک معماری	۴	۰/۶۴۰

منبع یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

منطقه مورد مطالعه

شهرستان بویراحمد یکی از شهرستان‌های استان کهگیلویه و بویر احمد می‌باشد. مرکز این شهرستان، شهر یاسوج است. جمعیت این شهرستان ۲۹۹۸۸۵ نفر می‌باشد که تعداد ۱۵۷۴۵۴ نفر جمعیت شهری و تعداد ۱۴۲۲۹۸ نفر آن جمعیت روستایی هستند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). این شهرستان از غرب به شهرستان کهگیلویه و چرام، از جنوب به شهرستان سپیدان و ممسنی، از شرق به شهرستان اقلید و از شمال به شهرستان دنا محدود می‌شود. این منطقه با زیبایی‌های چشم نواز همچون قطعه حریری سبز در دامنه‌های دنا شرقی قرار گرفته است و به دلیل جاذبه‌های طبیعی، توریستی و گردشگری به عنوان پایتخت طبیعت ایران شناخته شده است و به واسطه این زیبایی‌ها و آب و هوای مطبوعش، هر ساله پذیرای گردشگران و علاقه‌مندان به طبیعت است. لازم به ذکر است روستاهای مورد مطالعه در بخش مرکزی شهرستان بویراحمد شامل فیروز آباد، علی آباد سر تل، گوشه، گنجه‌ای کهنه، چال بنیو دشت روم، حبیب آباد مزدک، کریم آباد، کوشک علیا، اسلام آباد جلیل و کالوس بوده است.

نتایج

یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهند که میانگین سنی پاسخگویان ۳۲/۶۰ سال با انحراف معیار ۱۱/۵۵ می‌باشد. ۳۲/۸ درصد پاسخگویان زن و ۶۷/۲ درصد از پاسخگویان مرد بودند. ۳۳/۹ درصد پاسخگویان مجرد و ۶۶/۱ درصد متأهل بودند.

به منظور مقایسه وضعیت ۵ سال قبل (قبل از رونق گردشگری) و در حال حاضر در روستاهای غیرگردشگرپذیر از آزمون t همبسته بهره گرفته شد. مطابق جدول ۲ در مؤلفه‌های تمایل به زندگی در روستا و اشتغال در سطح ۰/۰۵ و در مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، توجه به آداب و رسوم محلی، قیمت و هزینه زندگی، تخریب محیط زیست، آگاهی زیست محیطی، آلودگی زیست محیطی، امکانات زیرساختی و سبک معماری در سطح ۰/۰۱ تفاوت معنی‌داری بین ۵ سال قبل و حال حاضر وجود دارد به طوری که با توجه به میانگین، مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، توجه به آداب و رسوم محلی و تمایل به زندگی در روستا در حال حاضر نسبت به ۵ سال قبل کاهش یافته است. در مقابل، مؤلفه‌های اشتغال، قیمت و هزینه زندگی، تخریب محیط زیست، آگاهی زیست محیطی، آلودگی زیست محیطی، امکانات زیرساختی و سبک معماری در حال حاضر نسبت به ۵ سال قبل افزایش یافته است.

جدول ۲. مقایسه وضعیت مؤلفه‌های مورد بررسی در روستاهای غیر گردشگر پذیر در ۵ سال قبل و در حال حاضر

سطح معنی- داری	آماره t	اختلاف میانگین	حال حاضر		۵ سال قبل		مؤلفه‌ها
			انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۹۳	-۱/۶۹	-۰/۱۱	۰/۸۴	۲/۰۸	۰/۶۹	۲/۱۹	تخلف‌های اجتماعی
۰/۰۰۰**	-۶/۶۳	-۰/۵۰	۰/۸۰	۲/۹۸	۰/۸۵	۳/۴۸	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۰**	-۵/۷۵	-۰/۳۵	۰/۸۳	۳/۰۰	۰/۶۶	۳/۲۵	توجه به آداب و رسوم محلی
۰/۰۰۷*	-۲/۷۳	-۰/۲۵	۱/۰۴	۳/۶۷	۰/۸۸	۳/۹۲	تمایل به زندگی در روستا
۰/۰۴۳*	۲/۰۴	۰/۱۴	۰/۸۴	۲/۲۹	۰/۶۹	۲/۱۵	اشتغال
۰/۴۶۲	-۰/۷۳	-۰/۰۳	۰/۵۶	۲/۷۲	۰/۴۵	۲/۶۹	درآمد
۰/۰۸۰	۱/۷۶	۰/۱۴	۰/۹۶	۲/۴۱	۰/۸۸	۲/۲۷	سرمایه‌گذاری
۰/۰۰۰**	۱۰/۴۴	۱/۱۵	۱/۱۳	۳/۵۹	۰/۸۶	۲/۴۴	قیمت و هزینه زندگی
۰/۰۰۰**	۵/۰۵	۰/۶۵	۱/۱۰	۳/۰۱	۰/۸۷	۲/۳۶	تخریب محیط زیست
۰/۰۰۰**	۴/۱۷	۰/۳۳	۱/۰۲	۲/۳۱	۰/۸۴	۱/۹۸	آگاهی زیست محیطی
۰/۰۰۰**	۷/۵۷	۰/۶۹	۰/۹۲	۲/۸۱	۰/۶۸	۲/۱۲	آلودگی زیست محیطی
۰/۰۰۰**	۸/۸۱	۰/۶۴	۰/۹۴	۲/۳۴	۰/۵۸	۱/۷۰	امکانات زیرساختی
۰/۰۰۰**	۹/۲۸	۰/۸۱	۰/۹۷	۳/۰۲	۰/۷۴	۲/۱۹	سبک معماری

دامنه میانگین از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) می‌باشد. منبع یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳

نتایج آزمون t همبسته برای مقایسه وضعیت ۵ سال قبل و در حال حاضر در روستاهای گردشگرپذیر در جدول ۳ نشان می‌دهد در مؤلفه‌های تخلف اجتماعی و سرمایه‌گذاری در سطح ۰/۰۵ و در مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، توجه به آداب و رسوم محلی، تمایل به زندگی در روستا، قیمت و هزینه زندگی، تخریب محیط زیست، آگاهی زیست محیطی، آلودگی زیست محیطی، امکانات زیرساختی و سبک معماری در سطح ۰/۰۱ تفاوت معنی‌داری بین ۵ سال قبل و در حال حاضر وجود دارد به طوری که با توجه به میانگین، مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، توجه به آداب و رسوم محلی و

تمایل به زندگی در روستا در حال حاضر نسبت به ۵ سال قبل کاهش یافته است، و میانگین بقیه مؤلفه‌های معنی‌دار شده در حال حاضر نسبت به ۵ سال قبل افزایش یافته است.

جدول ۳. مقایسه وضعیت مؤلفه‌های مورد بررسی در روستاهای گردشگری پذیر در ۵ سال قبل و در حال حاضر

سطح معنی - داری	آماره t	اختلاف میانگین	حال حاضر		۵ سال قبل		مؤلفه‌ها
			انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰/۰۱۴*	۲/۴۸	۰/۱۵	-۰/۸۵	۲/۳۸	۰/۷۱	۲/۲۳	تخلف‌های اجتماعی
۰/۰۰۰**	-۱۰/۱۳	-۰/۸۰	-۰/۸۳	۳/۱۳	۰/۶۴	۳/۹۳	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۰**	-۷/۸۶	-۰/۴۷	-۰/۷۱	۳/۱۴	۰/۵۶	۳/۶۱	توجه به آداب و رسوم محلی
۰/۰۰۰**	-۵/۰۵	-۰/۴۲	-۰/۹۴	۳/۷۵	۰/۷۳	۴/۱۷	تمایل به زندگی در روستا
۰/۷۰۸	۰/۳۷	۰/۰۲	۰/۷۷	۲/۳۹	۰/۷۴	۲/۳۷	اشتغال
۰/۲۲۸	۱/۲۱	۰/۰۵	-۰/۵۴	۲/۷۰	۰/۶۰	۲/۶۵	درآمد
۰/۰۱۹*	۲/۳۸	۰/۱۷	-۰/۸۰	۲/۵۲	۰/۷۸	۲/۳۵	سرمایه‌گذاری
۰/۰۰۰**	۹/۴۴	۰/۹۳	۱/۰۴	۳/۴۰	۰/۷۸	۲/۴۷	قیمت و هزینه زندگی
۰/۰۰۴**	۲/۹۳	۰/۳۱	-۰/۹۳	۲/۸۵	۰/۹۵	۲/۵۴	تخریب محیط زیست
۰/۰۰۰**	۴/۹۱	۰/۳۴	-۰/۹۶	۲/۵۶	۰/۸۴	۲/۲۲	آگاهی زیست محیطی
۰/۰۰۰**	۸/۸۸	۰/۶۸	-۰/۸۶	۲/۶۸	۰/۷۶	۲/۰۰	آلودگی زیست محیطی
۰/۰۰۰**	۹/۸۹	۰/۵۸	-۰/۷۶	۲/۳۶	۰/۵۸	۱/۷۸	امکانات زیرساختی
۰/۰۰۰**	۱۴/۲۳	۱/۰۰	-۰/۸۱	۳/۰۹	۰/۷۸	۲/۰۹	سبک معماری

دامنه میانگین از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) می‌باشد. منبع یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳

برای اطمینان از این که آیا گردشگری روستایی روی شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و زیرساختی تأثیر دارد، از آزمون t مستقل برای مقایسه روستاهای غیرگردشگری‌پذیر و گردشگری‌پذیر در ۵ سال قبل استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول ۴ آمده است. لازم به ذکر است در آزمون t مستقل، آزمون لون نیز انجام می‌شود که اگر مقدار تست لون نشان دهد که دو گروه دارای واریانس غیرمساوی هستند، در این صورت باید مقدار t را برای واریانس‌های غیربرابر استفاده کرد. اما اگر سطح معنی‌داری تست لون بزرگتر از ۰/۰۵ بود، باید مقدار t را برای واریانس‌های برابر در نظر گرفت و پذیرفت که دو گروه واریانس برابر دارند (کلانتری، ۱۳۸۵). همان گونه که ملاحظه می‌گردد در مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، توجه به آداب و رسوم محلی و تمایل به زندگی در روستا در سطح ۰/۰۱ و در مؤلفه‌های اشتغال و آگاهی زیست محیطی در سطح ۰/۰۵ تفاوت معنی‌داری بین دو گروه روستاهای غیرگردشگری‌پذیر و گردشگری‌پذیر وجود دارد به طوری که مقایسه میانگین دو گروه نشان می‌دهد که در روستاهای گردشگری‌پذیر این مؤلفه‌ها بیشتر بوده است.

جدول ۴. مقایسه وضعیت مؤلفه‌های مورد بررسی در روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر در ۵ سال قبل

سطح معنی‌داری	t مستقل	اختلاف میانگین	روستاهای گردشگرپذیر n=۱۶۲		روستاهای غیرگردشگرپذیر n=۱۳۶		مؤلفه‌ها
			انحراف معیار		انحراف معیار		
			میانگین	انحراف	میانگین	انحراف	
۰/۶۹۷	۰/۳۸	۰/۰۴	۰/۷۲	۲/۲۴	۰/۶۹	۲/۲۰	تخلف‌های اجتماعی
۰/۰۰۰*	۴/۵۸	۰/۴۲	۰/۶۵	۳/۹۱	۰/۸۶	۳/۴۹	سرمایه اجتماعی
۰/۰۰۱*	۳/۴۱	۰/۲۵	۰/۵۷	۳/۶۰	۰/۶۵	۳/۳۵	توجه به آداب و رسوم محلی
۰/۰۱۱*	۲/۵۷	۰/۲۵	۰/۷۳	۴/۱۸	۰/۸۷	۳/۹۳	تمایل به زندگی در روستا
۰/۰۲۶*	۲/۲۳	۰/۲۰	۰/۷۴	۲/۳۵	۰/۶۹	۲/۱۵	اشتغال
۰/۶۸۱	-۰/۴۱	-۰/۰۲	۰/۵۸	۲/۶۶	۰/۴۵	۲/۶۸	درآمد
۰/۴۵۸	۰/۷۴	۰/۰۸	۰/۷۷	۲/۳۵	۰/۸۸	۲/۲۷	سرمایه‌گذاری
۰/۹۵۶	۰/۰۵	۰/۰۰	۰/۷۸	۲/۴۶	۰/۸۶	۲/۴۶	قیمت و هزینه زندگی
۰/۰۷۶	۱/۷۸	۰/۲۱	۰/۹۵	۲/۵۵	۰/۸۷	۲/۳۴	تخریب محیط زیست
۰/۰۱۶*	۲/۴۲	۰/۲۴	۰/۸۴	۲/۲۲	۰/۸۴	۱/۹۸	آگاهی زیست محیطی
۰/۳۷۹	-۱/۰۸	-۰/۱۰	۰/۸۱	۲/۰۲	۰/۶۸	۲/۱۲	آلودگی زیست محیطی
۰/۳۷۲	۰/۸۹	۰/۰۶	۰/۵۸	۱/۷۸	۰/۵۸	۱/۷۲	امکانات زیرساختی
۰/۲۳۹	-۱/۱۸	-۰/۱۰	۰/۷۸	۲/۰۹	۰/۷۴	۲/۱۹	سبک معماری

دامنه میانگین از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) می‌باشد. منبع یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳

به منظور مقایسه مؤلفه‌های مربوط به شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و زیرساختی در روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر در حال حاضر از آزمون t مستقل استفاده شد. نتایج این آزمون (جدول ۵) حاکی از آن است که تنها در مؤلفه آگاهی زیست محیطی بین دو گروه روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر تفاوت معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ وجود دارد به طوری که در روستاهای گردشگرپذیر آگاهی زیست محیطی بالاتری دارند. این یافته مطابق با پژوهش‌های شمس‌الدینی (۱۳۸۹)، محمدی (۱۳۹۲)، ریاحی و مهرعلی تبار فیروز جانی (۱۳۹۳)، اقبالی و همکاران (۲۰۱۱)، میلی (۲۰۱۲) است. در حالی که با یافته‌های زرافشانی و همکاران (۱۳۹۲) مطابقت ندارد. افزون بر آن، بین دو گروه روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر تفاوت معنی‌داری در مؤلفه تخلف‌های اجتماعی در سطح ۰/۰۱ وجود دارد که این یافته با نتایج عبدالله زاده و همکاران (۱۳۹۲) مطابقت دارد. در حالی که در سایر مؤلفه‌ها بین دو گروه روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. بنابراین گردشگری تأثیری بر سایر مؤلفه‌ها نداشته است. به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت رونق گردشگری، از لحاظ اجتماعی دارای اثر منفی بوده و منجر به افزایش تخلف اجتماعی شده است. از لحاظ زیست محیطی اثر مثبت داشته بطوری که موجب افزایش آگاهی زیست محیطی خانوارهای روستایی شده است. از طرف دیگر، گردشگری از لحاظ اقتصادی و زیرساختی دارای هیچ‌گونه اثر قابل ملاحظه‌ای در منطقه نبوده است.

جدول ۵. مقایسه وضعیت مؤلفه‌های مورد بررسی در روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر در حال حاضر

مؤلفه‌ها	روستاهای غیر گردشگر پذیر n=۱۳۶		روستاهای گردشگر پذیر n=۱۶۲		اختلاف میانگین	آماره t	سطح معنی داری
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار			
تخلف‌های اجتماعی	۲/۰۷	۰/۸۳	۲/۳۹	۰/۸۴	-۰/۳۲	۳/۱۴	۰/۰۰۲*
سرمایه اجتماعی	۲/۹۸	۰/۸۱	۳/۱۳	۰/۸۲	-۰/۱۵	۱/۴۷	۰/۱۴۲
توجه به آداب و رسوم محلی	۲/۹۹	۰/۸۳	۳/۱۳	۰/۷۲	-۰/۱۴	۱/۴۷	۰/۱۴۱
تمایل به زندگی در روستا	۳/۶۶	۱/۰۳	۳/۷۶	۰/۹۴	-۰/۱۰	۰/۸۰	۰/۴۱۹
اشتغال	۲/۲۸	۰/۸۳	۲/۳۹	۰/۷۶	-۰/۱۱	۱/۱۵	۰/۲۴۸
درآمد	۲/۷۴	۰/۵۷	۲/۷۱	۰/۵۴	-۰/۰۳	-۰/۴۳	۰/۶۶۷
سرمایه‌گذاری	۲/۴۱	۰/۹۷	۲/۵۲	۰/۸۰	-۰/۱۱	۰/۹۶	۰/۳۳۸
قیمت و هزینه زندگی	۳/۶۰	۱/۱۲	۳/۳۷	۱/۰۵	-۰/۲۳	-۱/۷۴	۰/۰۸۱
تخریب محیط زیست	۳/۰۲	۱/۰۸	۲/۸۳	۰/۹۴	-۰/۱۹	-۱/۴۷	۰/۱۴۳
آگاهی زیست محیطی	۲/۳۰	۱/۰۱	۲/۵۶	۰/۹۶	-۰/۲۶	۲/۲۰	۰/۰۲۸*
آلودگی زیست محیطی	۲/۸۳	۰/۹۳	۲/۷۲	۰/۸۹	-۰/۱۱	-۰/۹۴	۰/۳۴۷
امکانات زیرساختی	۲/۳۴	۰/۹۳	۲/۳۷	۰/۷۶	-۰/۰۳	۰/۳۰	۰/۷۵۸
سبک معماری	۳/۰۲	۰/۹۷	۳/۰۸	۰/۸۳	-۰/۰۶	۰/۵۴	۰/۵۸۵

دامنه میانگین از خیلی کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) می‌باشد. منبع یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این تحقیق به بررسی اثرات توسعه گردشگری بر مؤلفه‌های فرهنگی-اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و زیرساختی خانوارهای روستایی در روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر در بخش مرکزی شهرستان بویر احمد در ۵ سال پیش و در حال حاضر پرداخته شد. نتایج نشان داد در روستاهای غیرگردشگرپذیر در مؤلفه‌های اشتغال، قیمت و هزینه زندگی، تخریب محیط زیست، آگاهی زیست محیطی، آلودگی زیست محیطی، امکانات زیرساختی و سبک معماری بین ۵ سال قبل و در حال حاضر تفاوت معنی‌داری وجود دارد. فزون بر آن، در روستاهای گردشگرپذیر در مؤلفه‌های سرمایه‌گذاری، قیمت و هزینه زندگی، تخریب محیط زیست، آگاهی زیست محیطی، آلودگی زیست محیطی، امکانات زیرساختی و سبک معماری بین ۵ سال قبل و در حال حاضر تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بنابراین در هر دو گروه روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر در مؤلفه‌های قیمت و هزینه زندگی، تخریب محیط زیست، آگاهی زیست محیطی، آلودگی زیست محیطی، امکانات زیرساختی و سبک معماری تفاوت معنی‌داری بین ۵ سال قبل و در حال حاضر در این روستاها وجود دارد. نتیجه مقایسه روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر در ۵ سال قبل از نشان داد در مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی، توجه به آداب و رسوم محلی، تمایل به زندگی در روستا، اشتغال و آگاهی زیست محیطی بین دو گروه روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

این در حالی است که مقایسه روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر در حال حاضر نشان داد تنها در مؤلفه های تخلف های اجتماعی و آگاهی زیست محیطی بین دو گروه روستاهای غیرگردشگرپذیر و گردشگرپذیر تفاوت معنی داری وجود دارد، بنابراین نتایج نشان می دهد گردشگری در منطقه مورد مطالعه از لحاظ اجتماعی اثر منفی داشته و منجر به افزایش تخلف اجتماعی شده است و از لحاظ زیست محیطی تأثیر مثبت داشته و منجر به افزایش آگاهی زیست محیطی خانوارهای روستایی شده است. این در حالی است که گردشگری از لحاظ اقتصادی و زیرساختی هیچ گونه اثر مثبت و اثر منفی در منطقه نداشته است. با توجه به یافته های پژوهش پیشنهادهای زیر ارائه می گردد:

تخلف اجتماعی در مناطق دارای گردشگری بیشتر بوده است، بنابراین لازم است در این مناطق تمهیدات قانونی و نهادی لازم برای جلوگیری از تخلفات انجام گیرد.

علی رغم قابلیت بالای گردشگری برای ایجاد اشتغال و افزایش درآمد ساکنان محلی، گردشگری در مناطق دارای قابلیت گردشگری نتوانسته است منجر به بهبود وضعیت اقتصادی شود، بنابراین پیشنهاد می شود دولت با حمایت از سرمایه گذاری بخش خصوصی در این مناطق امکان پویایی وضعیت اقتصاد، ایجاد اشتغال و افزایش درآمد را برای ساکنان محلی فراهم نماید.

با توجه به اینکه گردشگری از لحاظ زیرساختی منجر به بهبود وضعیت زیرساختی در این مناطق نشده است. به بیان دیگر در این مناطق قابلیت گردشگری هست اما امکانات زیرساختی مناسبی وجود ندارد، بنابراین لازم است بهبود امکانات زیرساختی مانند امکانات بهداشتی، رفاهی، حمل و نقل در این مناطق مورد توجه بیشتر مسئولان زیربنا قرار گیرد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از مردمان با صفای روستایی بخش مرکزی شهرستان بویراحمد که بدون همکاری آن ها انجام این تحقیق ممکن نبود کمال تشکر را دارند.

منابع

- استعلاجی، ع.ر. و مهناز الهفلی نژاد، م. ۱۳۹۰. برنامه ریزی توسعه پایدار با تأکید بر گردشگری مطالعه موردی سرعین و روستاهای اطراف. جغرافیا، ۹(۳۰): ۱۴۴-۱۲۹.
- اکبریان رونیزی، س.ر. ۱۳۹۲. بررسی رابطه توسعه گردشگری و سرمایه اجتماعی در نواحی روستایی مطالعه موردی: دهستان سولقان (شهرستان تهران). برنامه ریزی و توسعه گردشگری، ۲(۶): ۹۲-۷۵.
- باباخانزاده، ا. ۱۳۹۲. بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست محیطی توسعه گردشگری بر منطقه اورامانات. برنامه ریزی فضایی (جغرافیا)، ۳(۳): ۱۶۴-۱۴۵.
- باباخانزاده، ا. و لطفی، ص. ۱۳۹۱. ارزیابی اثرات گردشگری بر روستای قوری قلعه. مطالعات مدیریت گردشگری،

۷(۲۰): ۱۱۶-۸۱.

تقوی، م. و قلی پور سلیمانی، ع. ۱۳۸۸. عوامل مؤثر بر رشد صنعت گردشگری ایران. پژوهشنامه اقتصادی، ۹(۳): ۱۷۲-۱۵۷.

جعفر صالحی، س.، اشتیاقی، م. و فاضلی، م. ۱۳۹۱. بررسی انسان‌شناسی تأثیرات اقتصادی گردشگری در مازندران. راهبرد اجتماعی و فرهنگی، ۱(۴): ۸۵-۶۳.

رضایی، ر. ا.، شریف زاده، ا. و اسدپاسکی، ا. ۱۳۹۱. واکاوی پیامدهای منفی توسعه گردشگری در مناطق روستایی استان قزوین (مطالعه موردی: روستای گازرخان). مسکن و محیط روستا، ۳۱(۱۳۷): ۹۶-۸۳.

رکن الدین افتخاری، ع. ر.، مهدوی، د. و اکبری سامانی، ن. ۱۳۹۲. ارائه الگوی برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان لواسان کوچک). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۵(۱): ۱۴۶-۱۲۳.

ریاحی، و. و مهرعلی تبار فیروز جانی، م. ۱۳۹۳. بررسی آثار محیطی گردشگری بر سکونت گاه‌های روستایی (مورد: روستاهای کوهپایه‌ای شهرستان بابل). جغرافیا، ۱۲(۴۰): ۱۶۰-۱۴۷.

زرافشانی، ک.، شرفی، ل.، گراوندی، ش. و قبادی، پ. ۱۳۹۲. بررسی اثرات توسعه گردشگری در ارتقاء شاخص‌های اقتصادی-اجتماعی نواحی روستایی مورد: منطقه گردشگری ریجاب در استان کرمانشاه. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۲(۳): ۱۳۴-۱۱۹.

سجادی، ا. و احمدی، ف. ۱۳۹۲. ارزیابی اثرات گردشگری روستایی شهرستان فومن از دیدگاه جامعه روستایی. مطالعات مدیریت گردشگری، ۸(۲۳): ۱۷۵-۱۵۵.

شریف زاده، ا. و مرادی نژاد، ه. ۱۳۸۱. توسعه پایدار و گردشگری روستایی. جهاد، ۲۵۱: ۶۱-۵۳.

شمس الدینی، ع. ۱۳۸۹. گردشگری روستایی: راهکاری سازنده برای توسعه روستایی (نمونه موردی: روستای فهلین)، مسکن و محیط روستا، ۲۹(۱۳۱): ۱۰۷-۹۵.

عبدالله زاده، غ. ح.، شریف زاده، ا. و عربیون، ا. ۱۳۹۲. بررسی پیامدهای گسترش گردشگری در نواحی روستایی: مطالعه موردی روستای زیارت در استان گلستان. جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۲۴(۴): ۳۲-۱۵.

قدیری معصوم، م.، مطیعی لنگرودی، س. ح. و مهرپویا، ح. ۱۳۹۲. تبیین اثرات کالبدی گردشگری بر نواحی روستایی (مورد پژوهش: دهستان بیرون بشم - بخش کلاردشت). برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۲(۵): ۴۹-۳۳.

مطیعی لنگرودی، س. ح. و رضائیه آزادی، م. ۱۳۹۲. ارزیابی اثرات اقتصادی گردشگری از دیدگاه جامعه میزبان در تفرجگاه بند ارومیه. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۲(۲): ۹۱-۷۵.

- کلانتری، خ. ۱۳۸۵. پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی، تهران: شریف، چاپ دوم. ۳۹۲ صفحه.
- مرکز آمار ایران. ۱۳۹۵. سالنامه‌ی آماری استان کهگیلویه و بویراحمد. قابل دسترسی در: www.amar.org.ir، آخرین دستیابی: ۱۳۹۵/۷/۳.
- محمدی، ج. ۱۳۹۲. تحلیل کیفی بسترها، دلایل و پیامدهای گردشگری به شیوه نظریه زمینه‌ای (مطالعه موردی: گردشگران شهر سنندج). برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۲(۷): ۲۰۳-۱۸۲.
- مهدوی حاجیلویی، م.، بحیرایی، ح. و حسن زاده فرجود، د. ۱۳۹۲. بررسی قابلیت‌های محیطی ایران، در برنامه‌ریزی توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستاهای دره سولقان). نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۵(۳): ۲۴۰-۲۲۵.
- هاشمی، س.م. و حسین‌پور، س.ع. ۱۳۸۹. بازبینی و بررسی اثرات گردشگری پذیرمناطق روستایی در «رویکرد فراتحلیل» با تأکید بر زمینه‌های گسترش صنعت گردشگری. مدیریت شهری، ۸(۲۶): ۲۲۴-۲۰۷.
- Bahrami, R. and Kamran Noori, K. 2013. Analysis of the role of tourism and its impact on rural development (Case study of the central part of Marivan). *Technical Journal of Engineering and Applied Sciences*, 3(12): 1074-1080.
- Egbali, N., Bakhshandea Nosrat, A. and Sayyed Ali pour, S. KH. 2011. Effects of positive and negative rural tourism (Case study: Rural Semnan Province). *Journal of Geography and Regional Planning*, 4(2): 63-76.
- Ionela, G. P., Constantin, B. M. and Dogaru, L. D. 2015. Advantages and limits for tourism development in rural area (Case Study Ampoi and Mureş Valleys). *Procedia Economics and Finance*, 32: 1050-1059.
- Mili, N. 2012. Rural tourism development: an overview of tourism in the Tipam Phakey village of Naharkatia in Dibrugarh district, Assam (India). *International Journal of Scientific and Research Publications*, 2(12): 1-3.
- Paresishvili, O., Kvaratskhelia, L. and Mirzaeva, V. 2017. Rural tourism as a promising trend of small business in Georgia: Topicality, capabilities, peculiarities. *Annals of Agrarian Science*, 15(3): 344-348.
- Ray, N., Dash, D. K. and Sengupta, P. P. 2012. Rural tourism and its impact on socioeconomic condition: evidence from west Bengal, India. *Global Journal of Business Research*, 6(2): 11-22.
- Su, M. M., Wall, G., Wang, Y. and Jin, M. 2019. Livelihood sustainability in a rural tourism destination-Hetu Town, Anhui Province, China. *Tourism Management*, 71: 272-281.

The effects of tourism development on rural areas of the central district of Boyer-Ahmad township

Mehdi Nooripoor^{1*}, Elham Derakhshan² and Zeinab Sharifi³

Submitted: 5 June 2018

Accepted: 14 November 2018

Abstract

This survey research was carried out to investigate the effects of tourism development on rural areas of central District of Boyer-Ahmad Township. The research population included 1,180 rural households from two groups of villages including with and without tourists. According to the Krejcie and Morgan Table, two hundred ninety eighty rural households were determined as the sample size. The samples were selected using stratified random sampling with proportional allocation. The data were collected by a researcher made questionnaire whose validity was confirmed by experts and its reliability was also confirmed by calculating the Cronbach's Alpha reliability coefficient. The results of comparing the situations of the two supposed groups five years ago (before the tourism boom) showed that there is a significant difference between the two groups (with and without tourism) in terms of the social and the capital attention to local customs, the tendency to live in a village, occupation and environmental awareness in which they have had higher mean score in villages with tourists. Moreover, comparing the current situation of these groups showed that there was a significant difference between the two groups, with and without tourists in terms of social offences and environmental awareness in such a way that tourism had a negative effect in terms of social factors and it led to increased social offences and it had a positive effect on environmental factors such as increasing environmental awareness of rural households. Furthermore, tourism had no considerable effect on rural areas in terms of economic and infrastructural factors.

Keywords: Economic effects, Environmental effects, Infrastructural effects, Rural tourism, Social effects.

---

1 - Associate Professor of Agricultural Extension & Rural Development. Department of Rural Development Management, Faculty of Agriculture, Yasouj University, Yasouj

2 - Former M. A. Student of Geography and Tourism Planning, Research Department of Geography, Faculty of Geography and Rural Planning, Tabriz University, Tabriz

3- Former PhD Student of Agricultural Development, Department of Rural Development Management, Faculty of Agriculture, Yasouj University, Yasouj

(*-Corresponding author Email: mnooripoor@yu.ac.ir)

DOI: 10.22048/rdsj.2019.134843.1739